

Opetuksen erilaiset muodot

Alla on kuvattu erilaisia tapoja toteuttaa opetusta – toisistaan täysin erillään opetettavista oppiaineista täysin ilmiöpohjaiseen, oppiainerajat ylittävään opetukseen. Kuvauksissa on käytetty termejä monitieteellinen, poikkitieteellinen ja transdisiplinaarinen, joilla viitataan eri tapoihin luoda oppiainerajat ylittäviä kokonaisuuksia.

1. Oppiaineita opetetaan toisistaan erillään.

2. Eksplisiittinen yhteys oppiaineiden välillä.

Oppiaineiden kosketuspintoja nostetaan tietoisesti esille sen sijaan, että oppilaiden oletettaisiin automaattisesti ymmärtävän niiden väliset yhteydet.

3. Sisäkkäinen/yhdistetty opetus. Oppiaineessa keskitytään tietoihin ja taitoihin, jotka ovat keskeisiä jossakin toisessa oppiaineessa. Oppiaineen opetusta rikastetaan jonkin toisen oppiaineen sisällöillä.

4. Monitieteellinen opetus. Monitieteellisessä opetuksessa kahden tai useamman oppiaineen opetus järjestetään saman teeman ympärille, mutta oppiaineet säilyttävät kuitenkin oppiainekohtaisen identiteettinsä. Syvennettäessä yhteisen teeman osaamista hyödynnetään kaikkien mukana olevien oppiaineiden käsitemaailmojen osaamista.

5. Poikkitieteellinen opetus. Oppiaineiden omia näkökulmia vähennetään. Viittauksia yksittäisiin oppiaineisiin ei välttämättä ole lainkaan. Opetuksessa painotetaan oppiaineita yhdistäviä valmiuksia ja käsitteitä oppiainekohtaisen osaamisen sijaan. Oppiainekohtainen osaaminen on taustalla jaettujen käsitteiden ja valmiuksien ollessa opetuksen keskiössä. Oppiaineiden väliltä pyritään löytämään yhtymäkohtia ja rakentamaan opetus niiden ympärille. Tämän kaltaisessa eheyttävässä opetuksessa voidaan lähteä liikkeelle opettajien esille nostamasta teemasta, jonka kehittämiseen ovat oppilaatkin voineet osallistua.

6. Transdisiplinaarinen opetus. Opetuksessa luodaan kokonaisuuksia, jotka ovat yksittäisiä oppiaineita laajempia. Opetuksen keskiössä on ilmiöperustainen tieto todellisesta maailmasta (esim. aihekokonaisuudet). Tämän kaltainen eheyttävä opetus on oppilaslähtöistä, ja oppilaat osallistuvat oppiainerajat ylittävän työskentelyn suunnitteluun. Työskentely kiinnittyy oppilaiden kysymyksiin ja tutkimuksiin. Painopiste siirtyy Mitä? -kysymyksistä Miksi? ja Miten? -kysymyksiin. Hyvinvointi, elämä ja kuolema ja kestävä kehitys ovat Cantellin (2015) esimerkkejä tutkittavista ilmiöistä. Opetuskokonaisuuksiin pohjautuva oppiminen vaatii kuitenkin muutakin kuin pelkästään ilmiölähtöisen lähestymistavan. Oppimisprosessissa tulee etsiä vastauksia oppilaiden omiin kysymyksiin.

Oppilaiden ihmettely, utelaisuus ja motivaatio, aktiivinen rooli, osallisuus ja koettu vastuu omasta oppimisesta ovat näin ollen keskeisiä aspekteja opetuksessa, ja on tärkeää, etteivät oppilaat pelkästään tutki ilmiötä vaan, että heille annetaan myös mahdollisuus toimia konkreettisesti ilmiön parissa. Jos teemana on esimerkiksi hyvinvointi, voi konkreetia olla esimerkiksi sitä, että oppilaat luovan prosessin osana pohtivat, miten ikäihmisten palveluasumisen yksikössä saadan luotua joulutunnelmaa, minkä jälkeen ideoita voidaan toteuttaa yhdessä ikäihmisten kanssa. On myös tärkeää korostaa, että transdisiplinaarinen opetus ei merkitse sitä, että oppiaineet menettävät täysin merkityksensä. Oppilaiden tiedot yksittäisten oppiaineiden käsitemaailmoista kehittyvät ja niitä tarvitaan, sillä ainekohtaiset käsitteet antavat oppilaille työkaluja, joita he tarvitsevat ilmiöiden analyttiseen tarkasteluun, ilmiöiden sosiaalisten ja fyysisten rakenteiden ymmärtämiseen ja siihen, miten ne toimivat ja ovat liitoksissa toisiinsa. Hyvinvointiin liittyvässä esimerkissä voidaan prosessi laittaa alulle vierailemalla palveluasumisen yksikössä ja kartoittamalla, kuvaamalla ja analysoimalla vierailun aikana kerättyä tietoa. Siinä yhteydessä on tarvetta soveltaa esimerkiksi matemaattikan, äidinkielen ja kuvataiteen osaamista. Mitä osaamista loppujen lopuksi syvennetään, kehitetään ja sovelletaan, riippuu tietysti koulutusasteesta. Työskentelytavat ovat luonteeltaan tutkivia. Koulun tehtävänä on tukea oppilaita laajentamaan käsityksiään ja kokemuksiaan ja tarkastelemaan kokemuksiaan useista eri näkökulmista. Tässä prosessissa oppiaineisiin sisältyvillä ajattelutavoilla ja käsitteillä on keskeinen rooli.

On useita esimerkkejä siitä, että oppilaiden henkilökohtainen kiinnostus tarkasteltavaa teemaa kohtaan on kasvanut ilmiön tutkimisen aikana. On kuitenkin huomioitava, että ryhmässä voi olla sekä oppimisprosessin avoimuudesta ja luovuudesta äärimmäisen innostuneita oppilaita että oppilaita, joita oikeiden vastausten ja tarkkojen toimintaohjeiden puuttuminen turhauttaa.

Todellisen maailman ilmiöt ovat moniulotteisia, ja niihin on harvoin olemassa yksiselittäisiä selityksiä. Kun ryhmässä syntyviä konflikteja osataan käsitellä rakentavasti, on oppilailla hyvä mahdollisuus oppia uutta ja kehittyä yhdessä. Opettajan johtajuudelle on tarvetta. Riippumatta siitä, minkäasteista oppiaineiden välinen yhteensovitus on, on oppilaiden ohjaaminen koko oppimisprosessin läpi sekä prosessin suunnittelu, toteutus ja arviointi opettajan vastuulla.

Lähteet:

Cantell, H. (toim.) (2015): Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Juva: PS-kustannus.

Gresnigt, R., Taconis, R., Keulen, H., van Gravemeijer, K., & Baartman, L. (2014): Promoting science and technology in primary education: a review of integrated curricula, *Studies in Science Education*, 50(1), 47–84. DOI: 10.1080/03057267.2013.877694.

Kangas, M., Kopisto, K., & Krokfors, L. (2015): Eheyttäminen ja laajentuvat oppimisympäristöt, teoksessa: H. Cantell (toim.) Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia, s. 37–45. Juva: PS-kustannus.

